

Uimastitarvitamise olukord Eestis

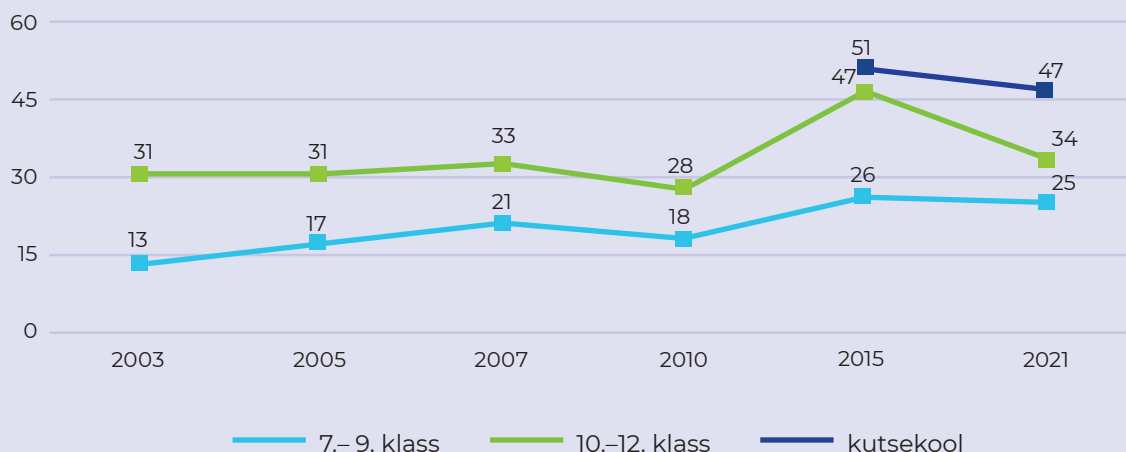
Värskemaid andmed Eesti noorte narkootikumide tarvitamise kohta pärinevad 2021. aastal tehtud uuringust „Eesti noorte seksuaaltervis: teadmised, hoiakud ja käitumine“. Uuring kaasas 7.–12. klassi ja kutsekooliõpilaste 1.–4. kursuse õpilased, kuhu valdavalt kuuluvad 14–18-aastased noored (n=4965).

Uuringule tuginedes oli 31% noortest elu jooksul tarvinud mõnda narkootilist ainet. **Esimest korda tarvitati narkootikume keskmiselt 15-aastaselt.** Narkootikume tarvinud noortest 75% on teinud seda mitmel korral. Kanepitooted ja sissehingatavad ained (nt bensiin, liim, lakk, lahusti) on noorte hulgas kõige enam levinud. Narkootikumide tarvitajatest 59% on tarvinud

kanepitooteid (sh 32% korduvalt) ning 41% sissehingatavaid aineid (sh 22% korduvalt). Küsitlusele eelnenud nelja nädala jooksul tarvitas kanepitooteid noortest 7% ning muid narkootikume 3%.

Narkootikumide tarvitamine 14–15-aastaste seas on olnud viimase kuue aasta jooksul stabiilne. Erandiks on viimaste aastate tarvitamise musteris gümnaasiumiõpilased, kelle hulgas on võrreldes 2015. aastaga langenud elu jooksul narkootikume tarvinud noorte osakaal rohkem kui kümnendiku võrra ning on nüüd 2003.–2007. aasta tasemel. Kutsekooliõpilaste narkootikumide tarvitamine on jäänud 2021. aastal jätkuvalt kõrgele tasemele (1).

Noored, kes on elu jooksul narkootikume (sh kanepit) tarvinud uuringurühmade kaupa, 2003–2021

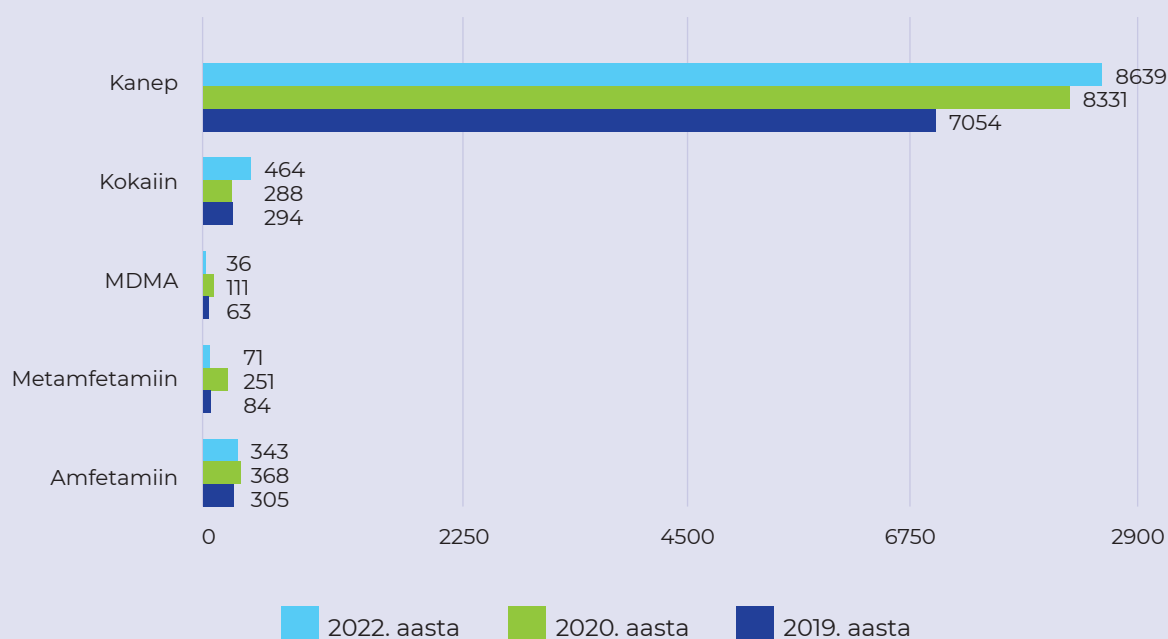

Allikas: uuring „Eesti noorte seksuaaltervis: teadmised, hoiakud ja käitumine“

Uimastite tarvitamise levimuse üldisematest suundumustest annavad informatsiooni piirkondlikud **kommunaalreovee analüüsi** tulemused. Reoveest analüüsitakse erinevate narkootikumide, alkoholi ja nikotiini metaboolseid ehk läbi ainevahetuse tekkivaid jääke. Erandiks narkootikumide puhul on amfetamiin, metamfetamiin ja MDMA, mille puhul analüüsitakse puhta aine sisaldust reovees. Eestis on reoveeuuringuid narkootiliste ainete jääkide suhtes läbi viidud alates 2019. aastast neljal korral, viies eri linnas (Tallinn, Pärnu, Tartu, Narva, Kohtla-Järve) (2-5). Kokkuvõtvalt on kõigi viie linna reovees olnud kõige levinumad ained **kanep, amfetamiin ja kokaiin**, millele vastavalt linnale ja uuringuaastale järgnevad metamfetamiin ja MDMA. Uusi psühhoaktiivseid aineid tuvastati 2019. ja

2022. aastal Tallinna reovees (fluorometamfetamiin ja alfa-PVP). Tallinna näitajad võimaldavad võrrelda kolme uuringuaasta tulemusi, kus võib näha aastate lõikes **kanepitarvitamise kasvavat trendi ja kokaiinitarvitamise hüppelist tõusu** 2022. aastal ning **MDMA ja metamfetamiini tarvitamise langust**. Ühtlaselt on läbi uuringuaastate saanud jälgida ka trendi, kus amfetamiini, metaamfetamiini, kokaiini ja MDMA kontsentratsioon reovees on **tunduvalt suurem nädalavahetustel**, mida võib seostada ainete meelelahutusotstarbel tarvitamisega.

Uimastite kogused Tallinna reovees 2019., 2020. ja 2022. aastal
Keskmine kogus 1000 inimese kohta ööpäevas (mg)

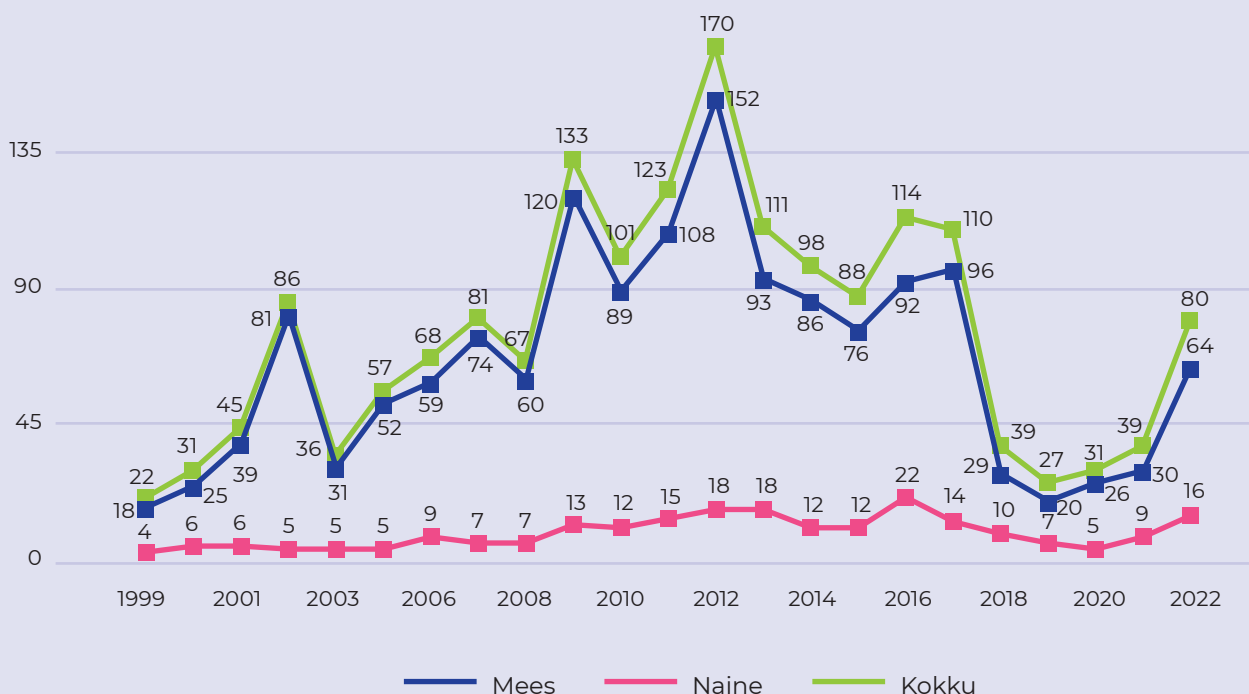
Allikas: TAI 2019, 2020, 2022

Narkootikumide üledoosist tingitud kõrge suremus

Perioodil 1999–2022 on Eestis narkootikumide üledoosi tõttu surnud **1857** inimest. Aastatega on narkootikumide üledoosi tõttu surnud isikute keskmine vanus küll järjepidevalt tõusnud, 2002. aasta 24 eluaastalt 2022. aastal 38-ni, kuid endiselt on valdavalt tegu **noorte inimestega**. 2022. aastal jäi vanusevahemikku 17–20 eluaastat **ühiksa** narkootikumide üledoosist tingitud surmajuhtu (n=80).

Aastatel 2002–2017 oli Eestis enamik narkootikumide üledoosisurmadesest seotud heroiinist sadu kuni tuhandeid kordi kangema fentanüüli ja selle analoogide tarvitamisega. Perioodil 2018–2022 vähenes Eesti narkoturul fentanüüli kättesaadavus oluliselt, mis kajastus üledoosi surmajuhtude hüppelises languses (vt ka naloksooni programmi teabeleht). 2022. aasta üledooside arvu tõus on seotud uute ülikangete sünteetiliste opioidide **nitaseenide** turule tulekuga Eestis. Täpsemalt oli 2022. aasta üledoosi narkosurmadesest kolmandik seotud kas isotonitaseeni, metonitaseeni või protonitaseeni tarvitamisega.

Narkootikumide üledoosist põhjustatud surmajuhtude arv 1999–2022

Allikas: Surma põhjuste register 2023

Süstitavad narkootikumid

Alates 2017. aastast on Eesti narkoturg olnud tänu politsei mõjusatele sekkumistele heitlik. Perioodi 2017–2022 iseloomustab fentanüüli vähene kättesaadavus ja puhtusaste ning suurenenud amfetamiini, katinoonide ja retseptiravimite väärkasutamine (6–7).

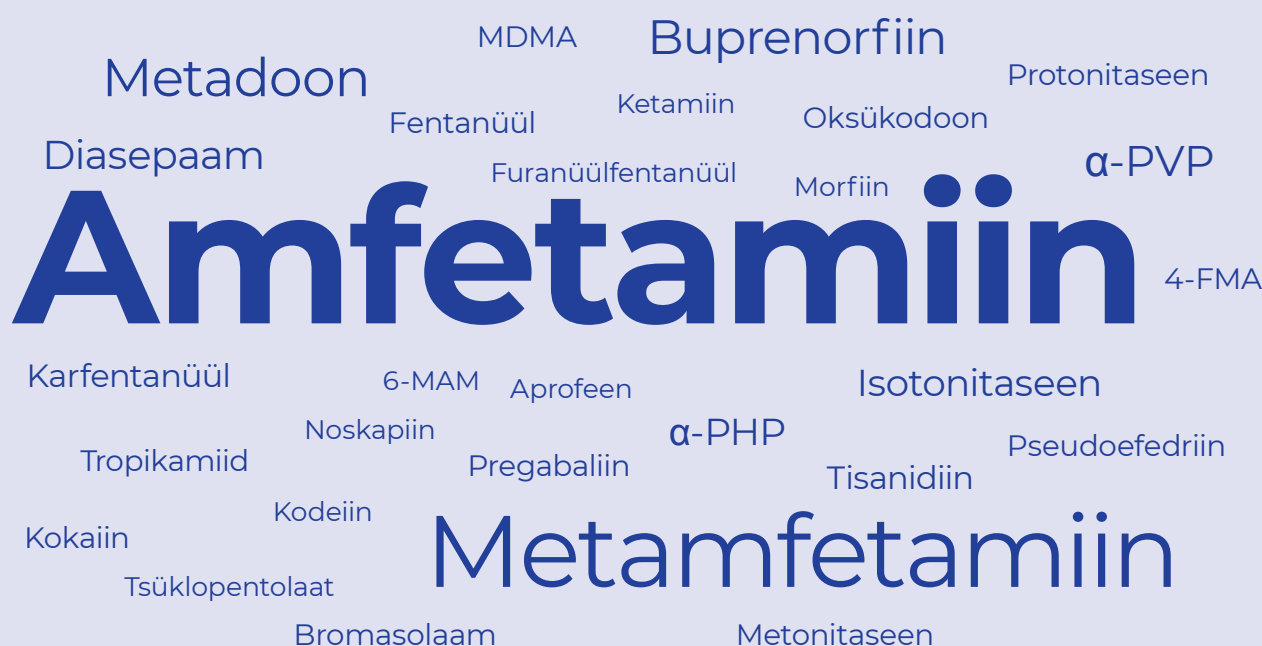
Selleks, et saada parem ülevaade süstitavatest narkootikumidest on alates 2021. aastast läbi viidud kahjude vähendamise teenuste osutamisel kogutud kasutatud süstalde **süstlajääkide uuringuid** (8–9). Uuringud on näidanud, et sellise

metoodikaga on võimalik tuvastada erisusi narkootikumide tarvitamises nii erinevates piirkondades kui erinevate kahjude vähendamise teenuse osutamise kohtade vahel. **Üle poolte süstaldes sisaldas 2022. aastal amfetamiini (66%),** 28% metamfetamiini ja 19% aineid, mis on ravimitena kasutusel ka opioidisõltuvuse asendusravivis. Metamfetamiini sisaldavates süstaldes oli üldjuhul alati ka amfetamiini leid. Opioidisõltuvuse asendusravivis ravimitena kasutusel olevate ainete leid kasutatud süstaldes viitab ravimite kuritarvitamisele ja võimalikule mustale ravimiturule.

Isotonitaseeni esines 15 süstlas, 2022. aastast Eesti narkoturule jõudnud metonitaseeni ja protonitaseeni mõlemat kolmel korral. Teistest sünteetilistes opioididest leidis süstaldes ka erinevaid fentanüüle/analooge (n=13): fentanüül, furanüülfentanüül ja karfentanüül.

Sarnaselt 2021. aastaga oli Tallinnas enam süstlaid mitme narkootilise aine leiuga, samuti oli Tallinna süstaldes olevate ainete loetelu mitmekülgsem. Teistes piirkondades oli enam aineid ühe narkootilise aine leiuga ja ka üldine ainete loetelu oli tunduvalt lühem.

2022. aasta süstlajääkide uuringu valimis leidunud narkootiliste ainete koondülevaade

Allikas: TAI 2022

Kasutatud kirjandus:

1. Lõhmus L, Tamson M, Pertel T, Abel-Ollo K, Rüütel K. Eesti noorte seksuaalintervi: teadmised, hoiakud ja käitumine. 2021. aasta uuringu aruanne. Tallinn: Tervise Arengu Instituut; 2023
2. Hollo V, Riikoja A, Barndök T, Abel-Ollo K, Kurbatova A. Tallinna reovee uuring narkootiliste ja psühhotroopsete ainete jääkide suhtes. Tallinn: Tervise Arengu Instituut; 2020.
3. Abel-Ollo K, Riikoja A, Barndök T, Kurbatova A. Tallinna ja Pärnu reovee uuring uimastite jääkide suhtes 2020. Tallinn: Tervise Arengu Instituut; 2021.
4. Abel-Ollo K, Riikoja A, Barndök T, Kurbatova A. Tartu ja Narva reovee uuring uimastite jääkide suhtes 2021. Tallinn: Tervise Arengu Instituut; 2022.
5. Abel-Ollo K, Riikoja A, Barndök T, Kurbatova A. Tallinna ja Kohtla-Järve piirkonna reovee 2022. aasta uuring uimastite jääkide suhtes. Tallinn: Tervise Arengu Instituut; 2023.
6. Abel-Ollo K. What lessons from Estonia's experience could be applied in the United States in response to the addiction and overdose crisis?. *Addiction* 2022; 117(5):1188-1189. doi: 10.1111/add.15833
7. Narkomaania Olukord Eestis. Tervise Arengu Instituut; 2023. www.tai.ee/et/valjaanded/narkomaania-olukord-eestis
8. Abel-Ollo K, Riikoja A, Barndök T, Kurbatova A, Murd A. Tallinna ja Narva linna kahjude vähendamise keskustes kogutavate süstalde uuring narkootikumide jääkide suhtes. Tallinn: Tervise Arengu Instituut; 2021.
9. Abel-Ollo K, Riikoja A, Barndök T, Kurbatova A, Murd A. Eesti kahjude vähendamise teenuste osutamisel kogutud süstalde uuring narkootikumide jääkide suhtes. Tallinn: Tervise Arengu Instituut; 2023.